

Ponowne stwierdzenie *Onychogomphus forcipatus* (LINNAEUS, 1758) w izolowanej wyspie areału na Pojezierzu Gnieźnieńskim (Polska środkowozachodnia)

Rediscovery of *Onychogomphus forcipatus* (LINNAEUS, 1758) in an isolated distribution island within the Gnieźnieńskie Lakeland (central-western Poland)

Przemysław ŻURAWLEW

Kwileń 67a, 63-313 Chocz, e-mail: grusleon@gmail.com.pl

Smaglec ogonokleszcz *Onychogomphus forcipatus* (LINNAEUS, 1758) występuje w Polsce prawie wyłącznie w niskich Karpatach z Pogórzem Karpackim oraz na Pojezierzach: Południowopomorskim, Zachodniopomorskim, Lubuskim, Mazurskim i Litewskim. Większość centralnej i wschodniej części kraju w ogóle nie jest przez niego zasiedlona (BERNARD i in. 2009).

W dniu 8 VII 2010 około godziny 11.00 w miejscowości Przybrodzin (UTM: XU91; 52°25'45" N, 17°55'47" E), około 200 m od brzegu Jeziora Powidzkiego, obserwowano samicę tego gatunku siedzącą na płocie. Dokładnie w tym samym miejscu 9 VII 2011 pomiędzy godziną 12.00 a 13.30 obserwowano i sfotografowano samca. Patrolował on i odpoczywał na powierzchni jedynie kilkudziesięciu m². Oba smaglice przebywały przy utwardzonej kamienistej drodze biegnącej wzdłuż osiedla domków letniskowych. Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że ważki pochodziły z Jeziora Powidzkiego. W sąsiadującej z tą drogą częścią jeziora, w dniach 1–8 VII 2010 i 4–10 VII 2011 zanotowano liczne występowanie: *Enallagma cyathigerum* (CHARPENTIER, 1840), *Anax parthenope* (SÉLYS, 1839), *Orthetrum cancellatum* (LINNAEUS, 1758), a w mniejszej liczebności: *Ischnura elegans* (VANDER LINDEN, 1820), *Sympetrum sanguineum*

(O.F. MÜLLER, 1764) i *S. vulgatum* (LINNAEUS, 1758).

Jezioro Powidzkie jest rynnowym jeziorem wchodzącym w skład Rynny Jezior Powidzko-Wilczyńskich. Brzegi ma zróżnicowane pod względem występowania roślinności wynurzonej, wśród której dominują *Phragmites australis* (CAV.) TRIN. ex STEUD i *Typha latifolia* L. W jego południowej części znajduje się odpływ, którym jest rzeka Meszna. Dwa ważne dopływy znajdują się również w części północnej i środkowej basenu głównego. Stanowią one połączenie Jeziora Powidzkiego z Jeziorem Powidzkim Małym i z Jeziorem Kosewskim. Pozostałe dopływy zlokalizowane są także w innych częściach jeziora, często przybierając charakter cieków okresowych. W roku 2009 wody jezioro charakteryzowały się bardzo dobrymi parametrami, zarówno wskaźniki biologiczne (klasa I) jak i elementy fizykochemiczne (stan dobry) określały dobrą jakość wód (PUŁYK 2010).

Stwierdzenia *O. forcipatus* nad omawianym jeziorem są bardzo interesujące. Już w latach 1961–1968 na innych jeziorach leżących w tym samym kwadracie UTM (XU91), odnotowano obecność tego gatunku: MIELEWCZYK (1972) zebrał liczne larwy i wylinki w jez. Niedzięgiel i pojedyncze larwy w Jez. Białym, a imagines

lowił nad jez. Niedzięgiel i w pobliżu Jez. Białego. Jeziora badane przez MIELEWCZYKA (1972) i omawiane w niniejszej pracy, leżą w odległości ponad 100–130 km na zachód, północny-zachód i północ od najbliższych znanych stanowisk gatunku (BERNARD i in. 2009). Prawdopodobnie stanowiska z Pojezierza Gnieźnieńskiego stanowią dysjunktywny obszar jego występowania, choć nie można wykluczyć istnienia innych stanowisk łączących je z gęściej zasiedlonym rejonem pojezierzy. Od ponad 30 lat nie było żadnych danych z Pojezierza Gnieźnieńskiego, dlatego nowe informacje są ważnym potwierdzeniem trwania tej wyspy arealu.

Gatunek preferuje głównie wody płynące, takie jak kamieniste rzeki, strumienie podgórskie, małe rzeki i strumienie o piaszczysto-żwirowym dnie oraz czyste jeziora (BERNARD i in. 2009). Zapewne dobry stan czystości wód Jeziora Powidzkiego jest bardzo ważny dla tego gatunku. Opisane stwierdzenia zachęcają do dalszych poszukiwań na terenie Pojezierza Gnieźnieńskiego.

Dziękuję dr. Pawłowi BUCZYŃSKIEMU za cenne uwagi na temat tego tekstu.

Literatura

- BERNARD R., BUCZYŃSKI P., TOŃCZYK G., WENDZONKA J. 2009. Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- MIELEWCZYK S. 1972. Ważki (Odonata) okolic Gniezna. *Fragm. faun.*, 18(8): 141–162.

Key Words. Odonata, dragonflies, *Onychogomphus forcipatus*, records, distribution, Lake Powidzkie, Gnieźnieńskie Lakeland.

PULYK M. (red.) 2010. Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2009. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Poznań.

Summary

On July 8, 2010 and 9 VII 2011 in Przybrodzin by Lake Powidzkie (UTM: XU91; 52°25'45" N, 17°55'47" E) a male and a female of *Onychogomphus forcipatus* were recoded respectively. More than 30 years ago on nearby Lake Niedzięgiel and Białe, situated at the same UTM square UTM (XU91), the presence of the species was found. All of the discussed lakes are located at the distance more than 100–130 km towards the west, north-west and north of the nearest known sites of the species (BERNARD i in. 2009). Probably the sites from the Gnieźnieńskie Lakeland are disjunctive area of the occurrence of the species, however, the existence of other sites joining them with more densely inhabited area of lake districts can not be excluded. Duration of the distribution island in the Gnieźnieńskie Lakeland confirms the maintenance of the suitable habitat base, especially lakes with good water quality.